

Täysistunto

Tiistai 5.3.2024 klo 14.01—22.07

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 11/2024 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Esittely, ministeri Satonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.55 **Työministeri Arto Satonen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut esityksen laiksi Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain muuttamisesta. Esityksellä annetaan EU:n digimarkkinasäädöstä 2022/1925, Digital Markets Act...

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Mikrofoni ei ole päällä. — Nyt on.

Voin aloittaa alusta, jos sopii. — Arvoisa rouva puhemies! Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut esityksen laiksi Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain muuttamisesta. Esityksellä annetaan EU:n digimarkkinasäädöstä 2022/1925 täydentävää kansallista sääntelyä. Suoraan sovellettavan asetuksen tavoitteena on varmistaa, että digitaaliset markkinat eivät keskity vain kaikkein suurimpien alustayritysten haltuun, ja siten turvata kilpailun säilyminen digitaalisilla markkinoilla.

Tavoitteen saavuttamiseksi asetuksella asetetaan velvoitteita ja kieltoja EU:n sisämarkkinoilla niin sanotun portinvartijan asemassa toimiville suurimmille alustayrityksille. Euroopan komissio vastaa asetuksen täytäntöönpanosta, ja kansallisten viranomaisten rooli rajoittuu komission avustamiseen. EU-asetusta täydentävää kansallista säätämistä esitetään, jotta kansallisten viranomaisten toimivaltuudet ovat selkeät ja riittävät komission avustamiseksi.

Esityksen mukaan Kilpailu- ja kuluttajavirasto toimisi kansallisena yhteysviranomaisena digimarkkinasäädökseen liittyvissä asioissa. Virasto voisi salassapitosäätönsä estämättä vastaanottaa digimarkkinasäädöksessä tarkoitettuja tietoja muilta kansallisilta viranomaisilta ja luovuttaa niitä komissiolle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

Lisäksi lakiin lisätään säännökset Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimimisesta komissiota avustavana viranomaisena tarkastuksilla ja markkinatutkimuksissa sekä markkinatutkimuksen aloittamista koskevan pyynnön tekijänä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten mennään puhujalistan. — Edustaja Kurvinen.

14.57 Antti Kurvinen kesk: Rouva puhemies! Alkuun vähän niin sanotusti muistoja Karpaateilta: Ollessani viime kaudella maa- ja metsätalousministerinä minulle monesti sanottiin, että Antti, voitko avata kilpailulain ja voitko muuttaa kilpailulakia niin, että saadaan vähän vähennettyä tätä ruokakaupan, päivittäistavarakaupan, valtaa, että ne eivät sanele teollisuudelle ja tuottajalle, millä hinnalla Suomessa ruokaa tuotetaan. Silloin minä jouduin monelle kyselijälle valistamaan, että Suomessa kilpailulaki ei kuulu maa- ja metsätalousministerille, ei edes ruokakaupan osalta, vaan se kuuluu työministerille tässä valtioneuvoston vakiintuneessa työnjaossa. Ja olen ymmärtänyt, että myös Orpon hallituksessa kilpailulaki kuuluu työministerin vastuulle.

Orpon hallitusohjelma ei ole läpeensä huono — pääosin huono, muttei läpeensä huono — ja siellä on hyviä kohtia erityisesti maa- ja metsätalouden kohdalla. Siellä on erittäin pontevat ponnet ja hyvät tekstit siitä, että kilpailulaki avataan ja kilpailulakia muutetaan niin, että tuottajan asema paranee suhteessa teollisuuteen ja kauppaan. Nyt kun työministeri on tänään niin sanotusti lauteilla täällä eduskunnassa, niin kysyisin: milloin työministeri Satonen aikoo toimeenpanna ja toteuttaa näitä kirjauksia, että kilpailulaki avataan ja tuottajan asema paranee kilpailulain oloissa?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen.

14.58 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Todellakin hallitusohjelmassa on liittyen markkinatalouden hyvään toimintaan, jota tavoitetta itsekin syvästi kannatan, todella hyviä kirjauksia, joilla sitä yritetään ja halutaan parantaa, ja näitä kirjauksia tietysti on helppo tukea.

Nyt kuitenkin on niin, että ihan valtion sisälläkin on sellaisia rakenteita, jotka estävät vapaan markkinatalouden toimintaa. Yksi näistä rakenteista on Hansel Oy, joka hoitaa julkisia hankintoja muun muassa kuntien ja valtion puolesta. Tämä Hanselin toimintatapahan on kyllä täysin vastoin hallitusohjelman henkeä ja itse asiassa vastoin koko Hansel Oy:n omia toimintaperiaatteita. Nimittäin esimerkiksi Hanselin elintarvikekilpailutuksiin on mahdotonta pienempien toimijoiden kokonaan osallistua. Siellä on käytännössä kaksi suurta tukkua, elintarviketukkuja — ei tarvitse nyt mainita niitä kirjainlyhenteitä, jotka ovat siellä taustalla — ja pienempien yritysten on mahdotonta näihin isoihin kilpailutuksiin osallistua. Tämä on tietynlaista kilpailun rajoittamista ja johtaa myös elintarvikeketjussa todella epäoikeudenmukaiseen arvonneuodostukseen, kun nämä ainoat kilpailutukseen osallistujat pystyvät myöskin sanelemaan sitten sen hinnan.

Kuten sanoin alussa, hallitusohjelmassa on hyvät kirjaukset liittyen kilpailun, markkinatalouden parantamiseen ja ylipäättänsäkin kilpailutusten parempaan toimintaan. Koska sillä on myös talouskasvua tukevia vaikutuksia ja työllisyyttä tukevia vaikutuksia, niin aioteko myös tähän puuttua, jotta julkisiin hankintoihin voisivat oikeasti pienemmätkin yri-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

tykset osallistua, jos ei muulla, niin muuttamalla kilpailulainsäädäntöä? [Antti Kurvinen: Hyvä kysymys!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Harakka.

15.00 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Jos sallitte, niin palaan tähän itse päiväjärjestyksen asiaan, joka koskee siis digitaalista markkina-asetusta ja siihen liittyviä viranomaisvelvoitteita tämän asetuksen täyttämiseksi.

Ensiksi tietenkin on todettava, että yhtenä osana tätä laajaa datatalouden sääntelypakettia, joka vielä toistaiseksi istuvalta komissiolta on tullut, tämä on ikään kuin markkinoiden keskittymisen estämisen kannalta tärkein ja ehdottomasti kannatettava, ja myöskin on ollut Suomen puheenjohtajakauden 2019 keskeisiä päämääriä saada tämäntyyppinen lainsäädäntö voimaan.

Nyt näyttää siltä, että aina kun EU:sta tulee regulaatioita, niin se tarkoittaa lisää työtä suomalaisille viranomaisille, niin tässäkin tapauksessa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Joissakin tapauksissa edellytetään perustettavaksi kokonaan uusia viranomaisia, jotka varsinkin luovat sitten sellaista hallinnollista taakkaa, jota noin ylisummaan on haluttu välttää, mutta nyt todellakin lopputulos on toisennäköinen.

Haluaisin nyt kiinnittää ministerin huomiota asiaan, joka omalla ministerikaudella tuli kipeästi selväksi, ja se on se, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto on voimakkaasti aliresursoitu. Kilpailu- ja kuluttajaviraston rooli markkinataloudessa ja markkinoiden kilpailullisuuden ylläpitämisessä on aivan keskeinen, ja se ei voi toteuttaa tehtäväänsä, jos käsittelyajat ruuhkautuvat todella pitkiksi. Silloin valituksen tehnyt yritys, joka kokee joutuneensa syrjityksi tai kilpailueston kohteeksi, on voinut jo joutua lopettamaan toimintansa. Joten toivoisin, että ministeri voisi tässä osoittaa sitoutumistaan siihen, että paitsi tältä osin kuin tämä asetus edellyttää lisäresursseja Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, laajemminkin olette valmiit ehkä poikkeamaan tästä yleisestä valtionhallinnon nitistämisen- ja latistamislinjasta ja lisäämään resursseja tähän tuiki tärkeään työhön.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viljanen.

15.02 Eerikki Viljanen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Edustajien Kurvinen ja Honkonen hyvien puheenvuorojen innoittamana — edustaja Harakan lievästä muistutuksesta huolimatta — palaisin vielä tähän sinänsä kilpailu- ja kuluttaja-asioiden piiriin kuuluvaan asiaan elikkä siihen, että mitä ministeri aikoo tehdä ja millä aikataululla aikoo edetä kilpailu- ja hankintalain tai elintarvikemarkkinalain tarkastelun kanssa, josta hallitusohjelmassa todellakin on hyvät kirjaukset liittyen tuohonkin, mitä edustaja Harakka sanoi. Avoimuus, läpinäkyvyys markkinoilla on kuluttajan etu, niin myös elintarvikemarkkinoilla. Jokainen meistä tietää, että julkisen rahan kautta tulevien tukien osuus tulee tuskin euromääräisesti kasvamaan tulevana vuosina. Elintarvikesektorilla on saatava enemmän rahaa markkinoilta. Markkinoiden avoimuus ja toiminta on sekä kuluttajien, teollisuuden että viljelijöiden etu. Ja jos ei se jonkun etu ole, niin se ei ehkä ole kaupan etu, ellei sitten kauppa erittäin rajusti ala tulevaisuudessakin painottamaan läpinäkyvyyden ja vastuullisuuden merkitystä myös konkreettisissa toiminnoissa.

Tämä asia on sikäli tässä yhteydessä hyvä ottaa esille, vaikka hieman menee lain otsikosta sivuun, että nyt meillä on ministeri, joka tästäkin aihepiiristä vastaa, ja ei ainoastaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

tästä aihepiiristä vastaa vaan myös tuntee tämän elintarvike- ja kilpailulainsäädännön kauttaaltaan jo pitkän valiokuntakokemuksen pohjalta. Sikälikin meillä on lupa odottaa, että nämä erittäin hyvät hallitusohjelman kirjaukset toteutuisivat lainsäädännön muutosehdotuksina mahdollisimman nopeasti. Se oleellinen kysymys kuuluukin: koska me saamme tästä toisesta aihepiiristä, joka kyllä sivuaa tätä tämän päivän lakiehdotusta, konkreettisia lakiesityksiä tähän saliin?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Hoskonen.

15.05 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Honkonen ja edustaja Kurvinen omissa puheenvuoroissaan kuvasivat hyvin tätä tilannetta, miten Hansel toimii. Käytännössähän näissä kilpailutuksissa ei paikallisella pienyrittäjällä ole mitään mahdollisuuksia. Hän on ulkona kuin lumiukko juhannusaattona — ei mitään mahdollisuuksia.

Arvoisa puhemies! Vaikka tämä kieltämättä hieman poikkeaa aiheesta, pakko sanoa se, että meillä on Suomeen luotu tämmöisiä kilpailujärjestelmiä, joissa tavallinen yrittäjä on ulkona kokonaan. Jätealalla Urbaser valtaa alaa. Nytkin meillä tuli Pohjois-Karjalassa ratkaisu, jossa pienet yrittäjät joutuvat sivuun ja käytännössä kilpailutuksen seurauksena ylikansallinen yhtiö voittaa sen kilpailun. Sama koski tieurakointia. Siellä Destia voitti kilpailun koko Pohjois-Karjalan maakunnan alueella, ja se kilpailuttaa pienet yritykset pistäen ensin siitä saamastaan kilpailusummasta, vuosittaisesta maksusta, varmaan 30 prosentin komission tilille, ja sitten 70 prosentilla hoidetaan teitä. Teiden kunto on hengenvaarallinen. Kaksi viikkoa sitten oli kotikunnassani tilanne, jossa ambulanssi ei päässyt potilaan luokse, ja kysymyksessä oli hengenvaarassa oleva potilas. En tiedä, miten siinä kävi, Väylävirasto lupasi asiaa selvittää. Tämä kuvaa tämän suomalaisen kilpailuilmapiirin todella kurjaa tilaa. Pieni yrittäjä on ulkona kuin lumiukko.

Ja jos vielä yhden lisään tähän, arvoisa rouva puhemies. Esimerkiksi valtion toimitilat, mitä maaseutukunnissa vähän vielä on: Senaatti-kiinteistöt häärii siellä isäntänä keräten rahaa valtavilla vuokrilla, vaikka paikallinen vuokrataso voi olla vaikka kolmannes siitä todellisesta tasosta, mitä Senaatti-kiinteistöt vaatii valtiolta. Me tuhlaamme valtavasti rahaa ja sen jälkeen aiheutamme sen valtavan tilanteen, mikä Pohjois-Karjalassakin on, eli Rajavartiolaitos joutui omista tiloistaan ulos ja on nyt vuokratiloissa, kun ei ollut varaa maksaa Senaatti-kiinteistöille niitä vuokria, mitä se vaati.

Tämähän on naurettavaa. Onko tämä kansakunta todella niin rikas, että me pystymme tämmöiseen pelleilyyn osallistumaan? Nyt energian hinta on saatu nostettua näillä päästökauppasysteemeillä. Tällä tavalla, arvoisat suomalaiset, edustajakollegat ja muut suomalaiset, Suomi ei ole kohta isäntä omassa maassaan. Olemme tuulen vieminä, kun Euroopan unionin komissio yrittää parantaa tällaisilla joillakin uusilla puolivillaisilla säännöillä, joista käytännössä ei enää Suomelle ole mitään apua. Toivon onnea ja menestystä tällä valitulla tiellä, mutta toivon, että riittää sitkeyttä kestää seuraukset. [Joona Räsänen: Ministeri varmaan vastaa tähän!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Guzenina.

15.07 Maria Guzenina sd: Arvoisa puhemies! Hyvä, että täällä salissa keskustellaan. Nämä ovat kaikki tärkeitä asioita, ja vaikka vähän menee ohi asian, niin silti asia on niin tärkeä, ja ministeri on täällä paikalla. Täällä edustajat Honkonen, Kurvinen, Hoskonen,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

kaikki, pitivät erittäin hyvät puheenvuorot, ja minäkin vähän liipaten, mutta kuitenkin ministerin omaan alaan liittyen.

Valtion hankintakäsikirjahan on nyt päivitetty, ja siellä ovat nimenomaan nämä julkiset hankinnat. Siellä on käsikirja, jonka pitäisi olla hyvinvointialueilla, sen pitäisi olla kunnissa, sen pitäisi olla valtionhallinnossa käytössä. Ja nyt kysyn ministeriltä: minkä takia ei ole kiinnitetty huomiota tähän, minkä esimerkiksi edustaja Kurvinen ja edustaja Honkonen nostivat omissa puheissaan esille, että pienet toimijat eivät pärjää enää Suomessa ja monikansalliset yritykset, jotka myöskin viime kädessä voittonsa vievät Suomen rajojen ulkopuolelle, voittavat? Tässä pitäisi kyllä saada jotain rotia. Tämä hankintakäsikirja ei ole kyllä tässä kyennyt puuttumaan tähän isoon ongelmaan. Voisiko ministeri nyt kertoa, koska tämä hankinta-asiakirja uudistetaan? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Sitten vielä edustaja Harakka.

15.08 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Vähän ehkä pilaan tällaista hyvää keskustelua palaamalla tähän otsikkoaiheeseen, mutta kun äsken pyysin, ja varmaan saankin, vastauksen ministeriltä siitä, miten Kilpailu- ja kuluttajaviraston resursseista pidetään huolta — ehkä niitä jopa lisätään sen osalta, että tässä on äärimmäisen tärkeästä datatalouden avainkysymyksestä kysymys — niin jatkaisin vielä siihen, että ei ainoastaan tällainen ikään kuin puolustuksellinen osuus eli se, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto tutkii niitä kanteluita ja tekee tarvittavia tarkastuksia siltä osin kuin siltä niitä pyydetään, vaan että se myös oma-aloitteisesti suomalaisia palveluntuottajia... [Antti Kurvisen mikrofonin avautuu, jolloin puhujan mikrofonin sulkeutuu]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Mikrofonin. [Eerikki Viljanen: Kurvinen halusi kanssa osallistua keskusteluun!]

...voisi aktiivisesti suomalaisia palveluntuottajia, digitaalisten palvelujen tekijöitä valistaa siihen suuntaan, mihin tämä digitaalinen markkina-asetus heidät oikeuttaa. Jos he ovat asiakkaina esimerkiksi jonkin tällaisen portinvartija-alustan kanssa, niin heillä on oikeus siihen omaan dataansa ja sen jatkohyödyntämiseen. Heillä on oikeus odottaa sitä, ettei näillä portinvartija-alustoilla ole kohtuuttomia ehtoja toimia, ja sillä tavoin Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi myöskin aktiivisesti edesauttaa sitä, että suomalaiset yritykset eivät jää näitten monikansallisten datajättien armoille. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Nyt en näe muita puheenvuoropyyntöjä. Nyt on mahdollisuus ministerillä vastata, enintään kolme minuuttia.

15.10 Työministeri Arto Satonen: Arvoisa rouva puhemies! Kiitokset edustaja Harakalle, että hän pysyi hallitusaiheessa, ja ymmärrän myös näitä puheenvuoroja. Nimenomaan tämä portinvartijakysymyshän tässä on se keskeinen.

Mitä sitten tulee Kilpailu- ja kuluttajaviraston resursseihin, niin voi sanoa, että varmaan tämä haaste on ymmärretty. Minä uskon, että asia oli samanlainen myös silloin, kun edustaja Harakka itse toimi työministerinä. Valitettavasti tämä julkisen talouden tilanne on sen verran vakava, että ei tässä oikein lisäresursseja voi mihinkään luvata, mutta sanotaanko

Pöytäkirjan asiakohta PTK 16/2024 vp

näin, että tämä on kyllä ymmärretty. Tässä helposti käy niin, että tehtävien määrä kasvaa ja sitten kuitenkin pitäisi pystyä niihin vastaamaan.

Mitä sitten tulee maatalouteen liittyviin kysymyksiin ja ehkä laajemminkin hankintalakikokonaisuuteen, niin maatalousasiat eivät sinänsä lähtökohtaisesti kuulu omaan portfoliooni, mutta ymmärtääkseni tämä elintarvikemarkkinalaki on nyt ensimmäinen, mikä tässä etenee. Kun täällä viitattiin myös hankintalain kokonaisuuteen, tai ainakin edustaja Guzenina puhui siitä, tähän käsikirja-asiaan en osaa kylmiltäni vastata, mutta tämän hankintalain kokonaisuuden osalta — siihenhän liittyy moniakin asioita hallitusohjelmakirjauksessa — kyllä työryhmätyö on käynnistymässä, mutta tämä on sen verran iso kokonaisuus, että ei ole varmaan vielä ihan ensimmäisten lakiesitysten aikana, kun tänne tulee, mutta kyllä tämän vaalikauden aikana hallitusohjelman kirjaukset tulevat sitten eteenpäin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.